

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Географічний факультет

Кафедра ґрунтознавства
і географії ґрунтів

ГРУНТИ ДЕНУДАЦІЙНИХ ОСТАНЦІВ ДАВИДІВСЬКОГО ПАСМА

Курсова робота

Спеціальність – 103 Науки про Землю

Спеціалізація- Ґрунтознавство та експертна оцінка земель

До захисту
425.
З.К.

Студента Грн-31
Тарнавського Остапа Ігоровича
Науковий керівник:
доктор географічних наук, професор
Паньків Зиновій Павлович

Національна шкала: 90
Оцінка ЄКТС: 86

Члени комісії:

З.Т. Паньків З.Т.
(підпис) (прізвище та ініціали)
П.С. Ванюк П.С.
(підпис) (прізвище та ініціали)
В.С. Шевченко В.С.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Зміст

ВСТУП	3
1. ЧИННИКИ ҐРУНТОТВОРЕННЯ	4
1.1 Географічне розташування	4
1.2 Геологічна будова та ґрунтоутворні породи	4
1.3 Рельєф.....	5
1.4 Рослинність	6
1.5 Клімат.....	7
2. ХАРАКТЕРИСТИКА КЛЮЧОВИХ ДІЛЯНОК	9
2.1 Характеристика гори Жупан.....	9
2.2 Характеристика гори Лисівка.....	9
3. ҐРУНТИ ГОРИ ЖУПАН	11
3.1 Закономірності поширення	11
3.2 Морфологічні особливості	12
4. ҐРУНТИ ГОРИ ЛИСІВКА	19
4.1 Закономірності поширення	19
4.2 Морфологічні особливості	19
ВИСНОВКИ	23
СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ:	25

ВСТУП

АКТУАЛЬНІСТЬ ВИБРАНОЇ ТЕМИ: Давидівське пасмо є досить своєрідним регіоном в межах Розтоцько-Опільської горбогірної області. Через територію пасма проходить Головний Європейський Вододіл. Пасмо знаходиться на межі трьох природних районів: Розточчя, Пасмового Побужжя та Львівського плато. Фоновими ґрунтами Давидівського пасма є сірими лісовими та темно-сірими опідзоленими. Властивості та поширення фонових ґрунтів пасма є досить добре вивченими, на них активно проводиться сільськогосподарська діяльність. Проте, на східній межі Давидівського пасма та Пасмового Побужжя прослідковується ряд останцевих вершин, які відрізняються від прилеглих територій рослинністю та рельєфом, це дозволяє припустити, що в межах останцевих вершин структура ґрунтового покриву та властивості ґрунтів кардинально відрізняються від прилеглих територій. Поширення та властивості ґрунтів на денудаційних останцях не є добре вивченими, саме тому і було вирішено дослідити їх.

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ: ґрунти останців Давидівського пасма

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ: умови ґрунтоутворення в межах останців, генеза та закономірності поширення ґрунтів, їхні фізико-хімічні властивості.

МЕТА КУРСОВОЇ РОБОТИ: встановити закономірності поширення ґрунтів в межах останцевих вершин Давидівського пасма та вивчити їхні морфологічні особливості.

Для досягнення поставленої мети курсової роботи поставлені такі завдання:

1. Проаналізувати чинники ґрунтоутворення.
2. Встановити закономірності поширення ґрунтів.
3. Вивчити морфологічні особливості останцевих вершин давидівського пасма.

Курсова робота складається з вступу, 4 розділів, висновків та списку джерел.

1. ЧИННИКИ ҐРУНТОТВОРЕННЯ

1.1 Географічне розташування

Територія Давидівського пасма розташована у складі Розтоцько-Опільської горбогірної області Західно-Української Лісостепової провінції[1]. Воно вузькою смугою (2,5-5 км.) з'єднує Львівське Розточчя з Гологороми і простягається на 22 км у південно-східному напрямі від центру Львова до села Гринів та відділяє Пасмове Побужжя від Львівського плато.

Рис.1 Ландшафти Львова [3]

На картосхемі показано яке місце Давидівське пасмо займає серед природних районів. На ній добре видно, що Давидівське пасмо знаходиться на межі трьох систем, саме тому воно є територією з досить унікальними умовами ґрунтоутворення.

1.2 Геологічна будова та ґрунтотворні породи

За тектонічним районуванням України територія Давидівського пасма знаходиться в межах Галицько-Волинської (Львівсько-Люблінської) западини південно-західної окраїни Східноєвропейської платформи.

Геологічна будова Давидівського пасма представлена насамперед відкладами крейди, неогену й антропогену. До відкладів крейдової системи належать мергелі і вапняки львівської світи маастрихтського ярусу. На цій території повсюдно залягають відклади неогену: баденський і сарматський регіояруси. Геологічна будова давидівського пасма має особливу різноманітність баденських відкладів (опільська, тираська і косівська світи). У сарматському ярусі виокремлюють волинські верстви [5].

В межах Давидівського пасма домінують нижньо-верхньоплейстоценові еолово-делювіальні (лесові) та середньо-плейстоценові сучасні елювіально-делювіальні відклади, які представлені лесовидними суглинками, пісками та щебенем. Вони залягають на найрізноманітніших корінних (крейда, мергелі, різноманітні вапняки, глини, пісковики тощо), а також четвертинних (водно-льодовикові супіски і піски) породах. Потужність лесовидних суглинків змінюється від декількох десятків метрів, причому максимальні її значення характерні для привододільних схилів. Лесовидні суглинки Давидівського пасма мають переважно палевий колір, макропористі, вертикально тріщинуваті, карбонатні [1].

На горі Жупан поширені піски та лесовидні суглинки, делювіальні супіски, а на горі Лисівка неогенові карбонатні пісковики, літотамнієві вапняки та мергелі.

1.3 Рельєф

Рельєф Давидівського пасма має всі ознаки ерозійно-тектонічного уступу, оскільки, йому притаманний як ерозійний, так і пластовий рельєф[1]. Випукла поверхня пасма, по якій проходить Головний європейський вододіл, сягає 350-380 метрів над рівнем моря. Для Давидівського пасма характерна різка асиметричність схилів. Північно-східні схили є дуже крутими (20° - 35°) і є розчленованими долинами глибоко врізаних потоків і місцями утворюються майже прямовисий уступ до Пасмового Побужжя. Ступінь горизонтального розчленування становить 25-40м. Південно-західні схили сильно спадисті (5° - 12°). Вони поступово переходять у Львівське плато та відділяються від нього річкою Давидівка. Ступінь горизонтального розчленування коливається в межах

100-150м. Ступінь вертикального розчленування 10-20м. Абсолютні висоти коливаються в межах 320-380м, а максимальна висота сягає 442м. (г. Хом). Також на території зустрічається багато глибоких і вузьких не подібних долин, та балок, які врізаються на 10-40м. Такими є верхні долини рік Маруньки, балки Майорівки і Пасічної, долини потоків Першої (с. Волиця), Другої (с. Бережани) та Третьої (с. Соснівка) Вульки.

1.4 Рослинність

Згідно геоботанічного районування України територія Давидівського пасма належить до Кременецько–Хотинського округу букових і дубово - букових лісів, Гологоро-Вороняківського геоботанічного району. Зеліненість Давидівсько приблизно дорівнює 35%. Природна рослинність збереглася на малодоступних для сільськогосподарського використання формах рельєфу. Давидівське пасмо характеризується багатими лісорослинними умовами-груди, які займають 1916,4 га (90 %) вкритих лісовою рослинністю земель[6]. Деревна рослинність представлена: дубом, буком, грабом рідше кленом, березою, осикою, сосною. Підлісок утворюють: ліщина звичайна, шипшина польова, калина. На заболочених територіях ростуть: вільха, верба. Трав'яниста рослинність в лісах представлена: маренкою запашною, тонконогом дібровним, фіалкою запашною, барвінком великим, сунцею, на вирубках появляється ситник. На схилах північної експозиції трав'яниста рослинність дуже розріджена.

Лучна рослинність вологих низинних лук представлена злаково –дрібно різнотравно - злаковою і злаково – різнотравно - осоковою асоціаціями. Тут зустрічаються грястиця збірна, вівсяниця лучна, тонконіг лучний, лисохвіст, мітлиця біла, хвощ польовий, хвощ болотний, калюжниця, підмаренник, осока гостра і пухирчаста. Вологі та заболочені дрібно заплавні та балкові луки представлені злаковою, різнотравно - злаково-дрібноосоковою, бобово – різнотравно - злаковою, злаково - ситниково-різнотравною асоціаціями травостою.

На орних землях зустрічаються бур'яни: будяк, пирій повзучий, волонка синя, берізка польова, осот рожевий і жовтий, гірчиця польова, дика редька, польова ромашка, грицики звичайні.

На горі Жупан для нижніх частин схилів притаманне абсолютне домінування бучини, при збільшенні висоти в складі деревостану з'являється дуб черешчатий, сосна, в підліску граб, клен, ліщина. На горі Лисівка у верхній третині і на вершині ростуть сосни, на сході сосни повністю витісняють інші види. На північному схилі поширена бучина, а південний схил є безлісним.

1.5 Клімат

Згідно агрокліматичного районування України, територія Давидівського пасма знаходиться у вологій помірно-теплій зоні західного лісостепу, підзоні достатньо зволоженого ґрунту.

Для Львівської області характерний помірно-континентальний тип клімату[2]. Він формується в основному під впливом Атлантичного океану (значна кількість опадів, швидка зміна погоди тощо), а також континентальних повітряних мас. Зима відносно тепла, з частими відлигами, літо тепле, але не жарке, іноді прохолодне, з великою кількістю хмарних і дощових днів.

Величина сумарної сонячної радіації досягає 90-95 ккал/см². Її розподіл по сезонах наступний: зима – 7 ккал/см², весна - 27-30 ккал/см², літо - 40-42 ккал/см², осінь - 15-16 ккал/см². Втрати сонячної радіації, що виражаються через альбедо, становить 41,6 ккал/см². Тільки чотири місяці (листопад-лютий) мають від'ємні значення радіаційного балансу [4].

Для цієї території характерна м'яка зима (середня t лютого 0° С.), волога, прохолодна весна, вологе, не жарке літо (середня t липня + 20,9° С.) і досить тепла осінь(табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Багаторічні середньомісячні температури повітря (°С) та сума опадів (мм) за даними метеостанції міста Львова[7]

Місяці	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Середня річна
Температура повітря, °С	+1.9	0	+4.6	+7.8	+14	+17	+19.6	+20.9	+17.1	+11.1	+3.8	+1.3	9.93
Кількість опадів, мм	48.6	63.9	67.6	49.3	23.6	107.8	120	64.6	58.6	65.6	69.6	70.8	67.5

Багаторічні середньомісячні температури повітря (°С) та сума опадів (мм) за даними метеостанції міста Львова[7]

Територія досліджень належить до підзони достатнього зволоження ґрунту. Гідротермічний коефіцієнт становить 1,4 - 1,6. Розподіл кількості опадів протягом року є досить рівномірним. Найбільше їх випадає літом (середня кількість опадів в червні - 120 мм.), а найменше весною (середня кількість опадів в квітні – 23,6 мм.). Середньорічна кількість опадів – 67,5 мм(див. табл. 1.1).

Абсолютний максимум температури повітря, відзначений у липні $+32,9^{\circ}\text{C}$., абсолютний мінімум у лютому $-13,8^{\circ}\text{C}$. Середньорічна температура повітря $9,93^{\circ}\text{C}$ (див. табл. 1.1).

Середня тривалість вегетаційного періоду з t повітря $>5^{\circ}\text{C}$ складає - 210 днів, а з t повітря $> 10^{\circ}\text{C}$ - 160 днів (табл. 1.3). Тривалість безморозного періоду 140-160 днів. Перші приморозки настають восени, найраніше в першій декаді жовтня, а найпізніше - в першій декаді листопада. Останні заморозки настають весною, найраніше в першій декаді квітня, а найпізніше - в другій декаді травня[4].

2. ХАРАКТЕРИСТИКА КЛЮЧОВИХ ДІЛЯНОК

2.1 Характеристика гори Жупан

Для дослідження ґрунтів була обрана одна з найвищих вершин в межах Давидівського пасма, гора Жупан (абсолютна висота 391,3 м), яка розташована на захід від міста Винники. Гора має асиметричну будову. Вершина представлена плоскою плакорною поверхнею, яка у західному напрямку з'єднується з іншими вершинами. Для нижніх частин схилів характерне абсолютне домінування бучини. Із збільшенням абсолютної висоти в складі деревостану з'являється дуб черешчатий, сосна, в підліску граб, клен, ліщина[1].

Трав'яний покрив не суцільний. Поверхня ґрунту вкрита лісовим опадом. Схили південної та південно-східної експозиції є крутими (55°), у нижній частині домінує бук, а у верхній – сосна, дуб. На вершині виклинюється відслонення неогенових карбонатних пісковиків, які є бронюючим горизонтом. Схили північної та північно-східної експозиції повністю заліснені буком, мають ступінчасту будову і поступово знижуються до Винниківської гряди. Верхня частина схилу є крутою ($60-65^\circ$), а нижня більш пологою. Схил східної експозиції є вузьким, гребенеподібним. На захід вершина через сідловини з'єднується з іншими вершинами[1].

На горі Жупан поширені такі ґрунтоутвірні породи як: піски (карбонатні та некарбонатні) лесовидні суглинки, та делювіальні супіски.

2.2 Характеристика гори Лисівка

Гора має абсолютну висоту 321 м. над рівнем моря, вона знаходиться на захід від міста Винники. Вона помітно вирізняється над міжпасмовою долиною Винниківської та Чижківської гряд. Вершина має асиметричну будову, північні схили ($40-45^\circ$) є вологішими, а східні та південні схили є досить крутими ($50-60^\circ$). На північний схід краї Давидівського пасма межують з Пасмовим Побужжям і помітно виділяються над міжрядовою долиною Винниківської і Чижківської гряд. У західному напрямку вершина з'єднується з іншими вершинами.

Територія вершини повністю покрита вторинними деревостанами за винятком плоскої вершини, де є залишки первинних буків і сосен. Північний схил повністю вкритий буковим деревостаном 60-70 років без підліску та

помітного трав'яного покриву. У верхній третині південної та східної експозиції і на самій вершині, ростуть сосни(100-120р.), які у східному напрямку стають домінуючими. Південний схил останцевої вершини є безлісним та покритий лучним різнотрав'ям.

Серед ґрунтоутвірних порід гори Лисівка поширені: мергелі, літотамнієві вапняки та піски

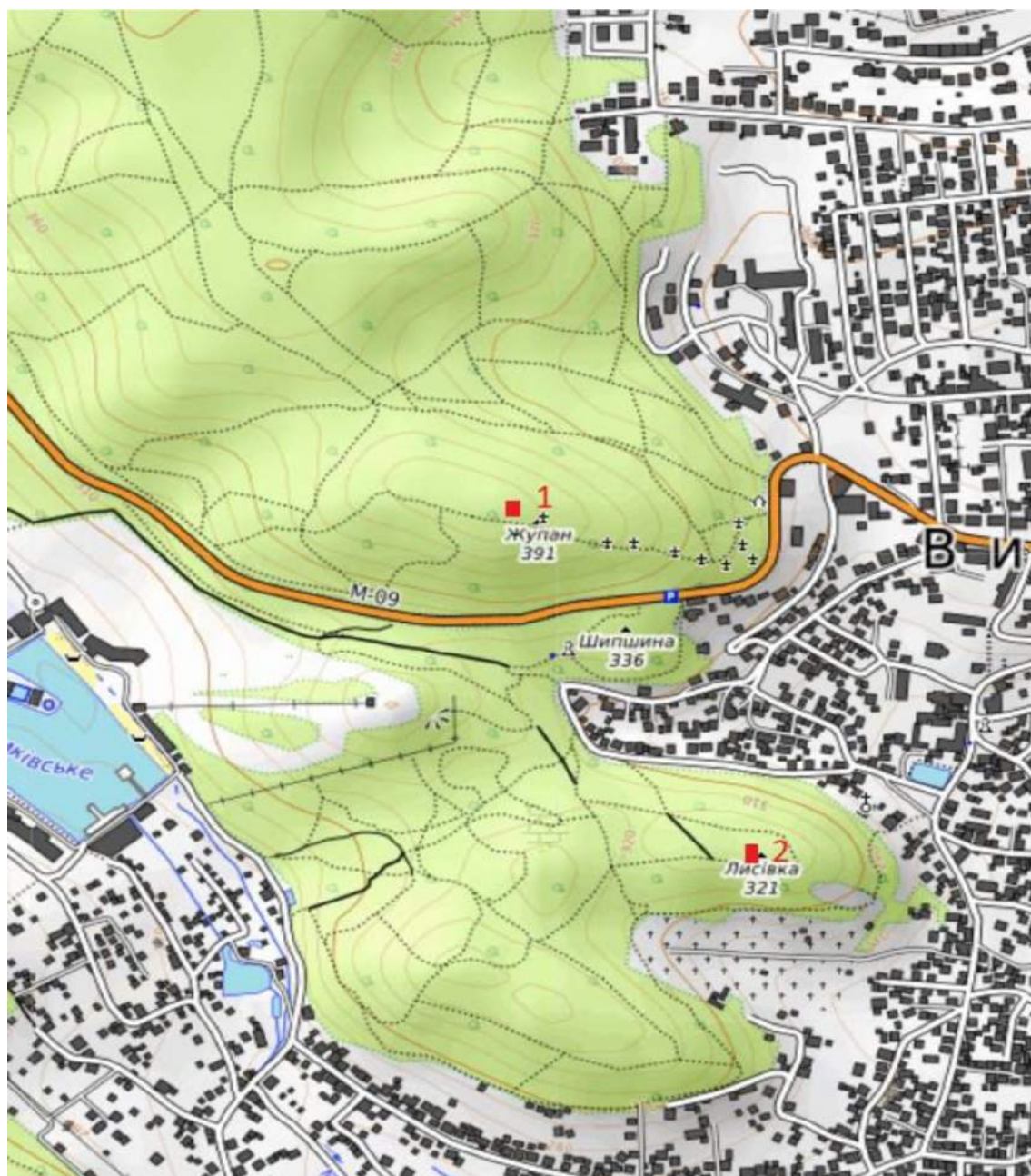

Рис.2.1 Картохема розташування ключових ділянок в межах Давидівського пасма

На карті зображені ключові ділянки на вершинах денудаційних останців та їх місцезнаходження відносно м. Винники.

3. ҐРУНТИ ГОРИ ЖУПАН

3.1 Закономірності поширення

В межах ключової ділянки гори Жупан прослідковується генетико-географічна диференціація ґрунтів, яка зумовлена відмінностями у ґрунтотворних породах, характером, експозицією схилів, особливостями рослинних формацій та змінами абсолютних висот. Ґрунти в межах ключової ділянки представлені дерновими (слаборозвинуті (ареносоли), короткопрофільні, карбонатні) та сірими лісовими (ясно-сірими та сірими)[1].

Дернові ґрунти в межах ключової ділянки поширені в межах верхньої частини гори Жупан на вирівняній плакорній ділянці та в межах верхньої третини схилів різної експозиції. *Дернові глибокі ґрунти* приурочені до верхньої вирівняної плакорної ділянки вершини, де вони формуються на елювії-делювії пісків, підстелених неогеновими карбонатними пісковиками під трав'яною рослинністю. У верхній третині схилу південної експозиції сформувався ареал *дернових карбонатних короткопрофільних ґрунтів*, які утворилися на карбонатних пісках під широколистяними лісами з домішкою сосни. На інших експозиціях *дернові карбонатні ґрунти* більше не зустрічаються, що зумовлено мікрокліматичними відмінностями, характером рослинного покриву, більш інтенсивним промивним режимом, і як наслідок – глибоким вилуговуванням від CaCO_3 . В межах середньої третини схилу південної експозиції гори Жупан сформувався ареал *дернових слаборозвинутих ґрунтів (ареносоли)* на пісках під буковими деревостанами. *Дернові короткопрофільні ґрунти* залягають в межах верхньої третини схилу північної експозиції, де вони сформувались на делювіальних пісках та супісках під буковими деревостанами з незначною кількістю трав'яного покриву[1].

Сірі лісові ґрунти в межах ключової ділянки представлені *ясно-сірими та власне сірими лісовими ґрунтами*. *Ясно-сірі ґрунти* охоплюють середню третину схилу східної та північної експозицій, де вони сформувались під буковими деревостанами з трав'яним покривом на делювіальних безкарбонатних суглинках. Сірі лісові ґрунти утворюють суцільний ареал, охоплюючи нижню

третину схилів південної, східної та північної експозицій. Сформувалися ці ґрунти під широколистяними лісами із значним трав'яним покривом.

3.2 Морфологічні особливості

Дернові ґрунти на ключові ділянці представлені різноманітими типами з власними морфологічними особливостями.

У *дернових глибоких ґрунтів* сформувався потужний гумусовий горизонт тому, що процеси ерозії унеможливаються вирівняним рельєфом. Карбонати кальцію виявлено з глибини 73 см, в межах підстилаючої породи. Глибоке вилугування карбонатів кальцію зумовлене значною кількістю опадів, легким гранулометричним складом та вирівняним рельєфом. Як наслідок, карбонати кальцію повністю вимиті з усіх генетичних горизонтів і ґрунотворної породи, а збереглися лише в щільних карбонатних пісковиках. Верхній гумусово-аккумулятивний горизонт характеризується слабовираженою нетривкою структурою, а перехідні горизонти є безструктурними. Профіль добре прогумусований, про що свідчить темно-сіре забарвлення у верхньому гумусовому горизонті та інтенсивні сірі відтінки у перехідних горизонтах. Над гумусовим горизонтом сформувався дерновий горизонт потужністю 3 см. Переходи в профілі поступові[1].

Рис 3.1 Дерновий глибокий ґрунт

Ґрунт: Дерновий глибокий ґрунт зв'язнопіщаний ґрунт на еловій пісків підстеленими неогеновими карбонатними пісками (Плакорна вершина, 391м. 49°49'03.2"N 24°07'25.9"E.)

Н Слабо виражена нетривка структура, темно-сіре забарвлення, перехід поступовий.

4-23

Нр Безструктурний, темне забарвлення з інтенсивними сірими відтінками, перехід поступовий.

24-54

Ph Безструктурний, наявні сірі відтінки, закипає, перехід поступовий.

55-70

Рк Безструктурний, закипає, наявні карбонати кальцію.

73<

Основною характерною ознакою *дернових карбонатних ґрунтів* ґрунтів є закипання з поверхні, що зумовлено формуванням їх на карбонатних породах і розміщенням на схилі південної експозиції, що сприяє доброму прогріванню поверхні та формуванню висхідних потоків вологи. Для цих ґрунтів характерний пульсаційний режим CaCO_3 . Також вилугування від CaCO_3 унеможлиблюється тим, що ґрунтотворна порода підстелена щільними карбонатним пісковиком. Ґрунти характеризуються легким гранулометричним складом, потужність гумусового горизонту становить 20 см, а затіки гумусу прослідковуються до

глибини 48 см. Колір гумусового горизонту світло-сірий із значною кількістю включень зерен піску. На інших експозиціях дернові карбонатні ґрунти більше не зустрічаються, що зумовлено мікрокліматичними відмінностями, характером рослинного покриву, більш інтенсивним промивним режимом, і як наслідок - глибоким вилугуванням від CaCO_3 [1].

Рис. 3.2 Дерновий карбонатний ґрунт

Ґрунт: Дерновий карбонатний короткопрофільний зв'язнопіщаний ґрунт на неогенових карбонатних пісках (нд. експозиція, 382 м 49°49'00.5"N 24°07'25.9"E).

Нк Світло сіре забарвлення, включення піску, карбонатні примазки, закипає, перехід 2-20 поступовий.

НРк Білясте забарвлення забарвлення, затіки гумусу, білозірка, закипає, перехід різкий. 21-49

Рк Ґрунтотвірна порода, карбонатний пісок.

50<

Для дернових слаборозвинутих ґрунтів характерна незначна потужність гумусового горизонту (до 10 см), світло-сіре забарвлення в його межах та значна кількість білесуватого піску. Вони є безкарбонатними, що зумовлено вимиванням CaCO_3 та відсутністю підстилаючої породи (щільного карбонатного пісковика)[1].

Ґрунт: Дерновий слабозвинутий на пісках (ареносоли) (пд. експозиція, 367 м 49°48'59.6"N 24°07'22.1"E)

Hr Світло-сіре забарвлення, велика кількість піску, не закипає, перехід різкий.

3-9

Ph Ґрунтоутворююча порода, пісок.

10-20

У дернових короткопрофільних ґрунтів потужність гумусового горизонту коливається в межах 21-23 см, він характеризується світло-сірим кольором та невиразно грудкуватою структурою. Перехід до породи є поступовим за кольором та зложенням. Інтенсивне вимиванням карбонатів кальцію спричинене як характером рослинності, так і мікрокліматичними особливостями. Схил північної експозиції характеризується більш інтенсивним зволоженням та меншими температурами, що спричиняє вилугування CaCO_3 за межі ґрунтового профілю[1].

Рис 3.3 Дерновий короткопрофільний ґрунт

Ґрунт: Дерновий короткопрофільний супіщаний ґрунт (пн. експозиція, 353 м 49°49'08.8"N 24°07'31.7"E)

Н Світло сірий колір, невиразно грудкувата структура, перехід поступовий
3-23

Ph Ґрунтоутворююча порода, делювіальний супісок.
24-42

Потужність гумусово-елювіального горизонту ясно-сірого лісового ґрунту коливається в межах 16-22 см. Елювіальний слабогумусований горизонт має потужність 18-20 см, характеризується брудно-білесуватим кольором, невиразною пластинчастою структурою. Перехід до елювіального горизонту ясний за кольором та зложенням. Ілювіальний горизонт формується з глибини 40-45 см та має потужність 60-66 см. Перехід від елювіального до ілювіального горизонту є досить поступовий, що дозволило виділити своєрідний перехідний елювіально-ілювіальний горизонт. Він характеризується неоднорідним забарвленням (на фоні бурого кольору помітні білесуваті зачинки та включення), щільний, має горіхувато-дрібнопризматичну структуру, що свідчить про розвиток процесів акумуляції R_2O_3 та мулу із верхньої частини профілю. Власне ілювіальний горизонт починається з глибини 56-60 см та

характеризується бурим, світло-бурим кольором, щільним зложенням та дрібнопризматичною структурою. Перехід від ілювіального горизонту є поступовим за кольором та зложенням[1].

Рис. 3.4 Ясно-сірий лісовий ґрунт

Ґрунт: Ясно - сірий супіщаний ґрунт на делювіальній суглинках (сх. експозиція, 362 м 49°49'01.4"N 24°07'40.2"E)

HE Світло сіре забарвлення , перехід поступовий.

3-19

E(h) Брудно-білесувате забарвлення, невиразно пластинчата структура, перехід ясний.

20-38

Ei Неоднорідного забарвлення, щільний, горіхувато-дрібнопризматична структура, 39-55 перехід поступовий.

I Буре забарвлення, дрібнопризматична структура, перехід поступовий

56 - 105

В сірого лісового ґрунту потужність гумусово-елювіального горизонту коливається в межах 20-23 см, він характеризується сірим забарвленням, є багато присипки SiO₂, зернисто-грудкувата структура. Верхня межа ілювіального горизонту починається з глибини 23-27 см, а в його верхній частині виділяється ілювіальний слабоелювіований горизонт, потужністю 11-13 см, який є

ущільненим за рахунок початкової акумуляції R_2O_3 та мулу, має неоднорідне забарвлення та горіхувату структуру. Ілювіальний горизонт сірих лісових ґрунтів має дрібнопризматичну структуру, на гранях структурних окремоностей помітні натіки R_2O_3 та гумусу, горизонт є збагачений мулистою фракцією [1].

Рис. 3.5 Сірий лісовий ґрунт

Ґрунт: Сірий лісовий супіщаний ґрунт на делювіальній суглинках (пн. експозиція, 321 м 49°49'10.3"N 24°07'39.5"E)

HE Сіре забарвлення, рясно кремнеземна присипка, зернисто-грудкувата структура, перехід 2-22 поступовий.

Ie Неоднорідне забарвлення, ущільнений, горіхувата структура, перехід поступовий. 23-36

I Неоднорідне забарвлення, дрібнопризматична структура, натіки R_2O_3 та мулу на гранях. 37-80

Строкатість ґрунтового покриву на ключовій ділянці №1 зумовлена неоднорідністю ґрунтоутворних порід, рельєфом та рослинністю.

4. ГРУНТИ ГОРИ ЛИСІВКА

4.1 Закономірності поширення

На відміну від гори Жупан, на якій представлені різні ґрунти, на горі Лисівка ґрунтовий покрив досить одноманітний. Переважання в межах останцевих вершин щільних карбонатних порід обумовлює домінування в їхніх межах дерново-карбонатних ґрунтів, проте відмінності у літології ґрунотвірних порід, різна крутість та експозиція схилів, мікрокліматичні особливості призводять до диференціації дерново-карбонатних ґрунтів на підтиповому рівні, відмінностей в їхній морфології та фізико-хімічних властивостях. В межах вирівняних плакорних вершин на карбонатних неогенових пісковиках під сосново-буковими деревостанами формуються дерново-карбонатні типові ґрунти. На схилах південної та південно-західної експозиції під різнотрав'ям та сосновими деревостанами на крейдових мергелях також поширені дерново-карбонатні типові ґрунти, вони формуються на схилі крутизною 50-55° під лучним різнотрав'ям, в умовах більш інтенсивного прогрівання поверхні, що унеможливорює процес вимивання кальцію. На схилах північної та північно-східної експозиції під буковими деревостанами на літотамнієвих вапняках та крейдових мергелях сформувалися дерново-карбонатні вилуговані ґрунти, процес вилуговування зумовлений північною експозицією схилу та мікрокліматичними особливостями, які проявляються більшим зволоженням та наявністю лісової рослинності.

4.2 Морфологічні особливості

На ключовій ділянці №2(г. Лисівка) ґрунтовий покрив є одноманітним та поділ проходить тільки на підтиповому рівні. На ділянці можна виділити *дерново-карбонатні вилуговані ґрунти та дерново-карбонатні типові ґрунти*

Гумусовий горизонт *дерново-карбонатних вилугованих ґрунтів* має потужність від 17-36 см та темно-сірий колір. Він має зернисто-грудкувату структуру, є ущільненим та має поступовий перехід. Перехідний горизонт має сірий колір, в ньому наявні крапління білих плям вапняків, є щільним, в'язким, має грудкувато-горіхувату структуру, є гумусованим, наявні включення уламків мергелів та має поступовий хвилястий перехід. Порода є гумусованою,

карбонатною, неоднорідного брудно-сірого кольору, безструктурною, з затіками гумусу, щільний. Над гумусовим горизонтом сформувалась лісова підстилка потужністю 2см.

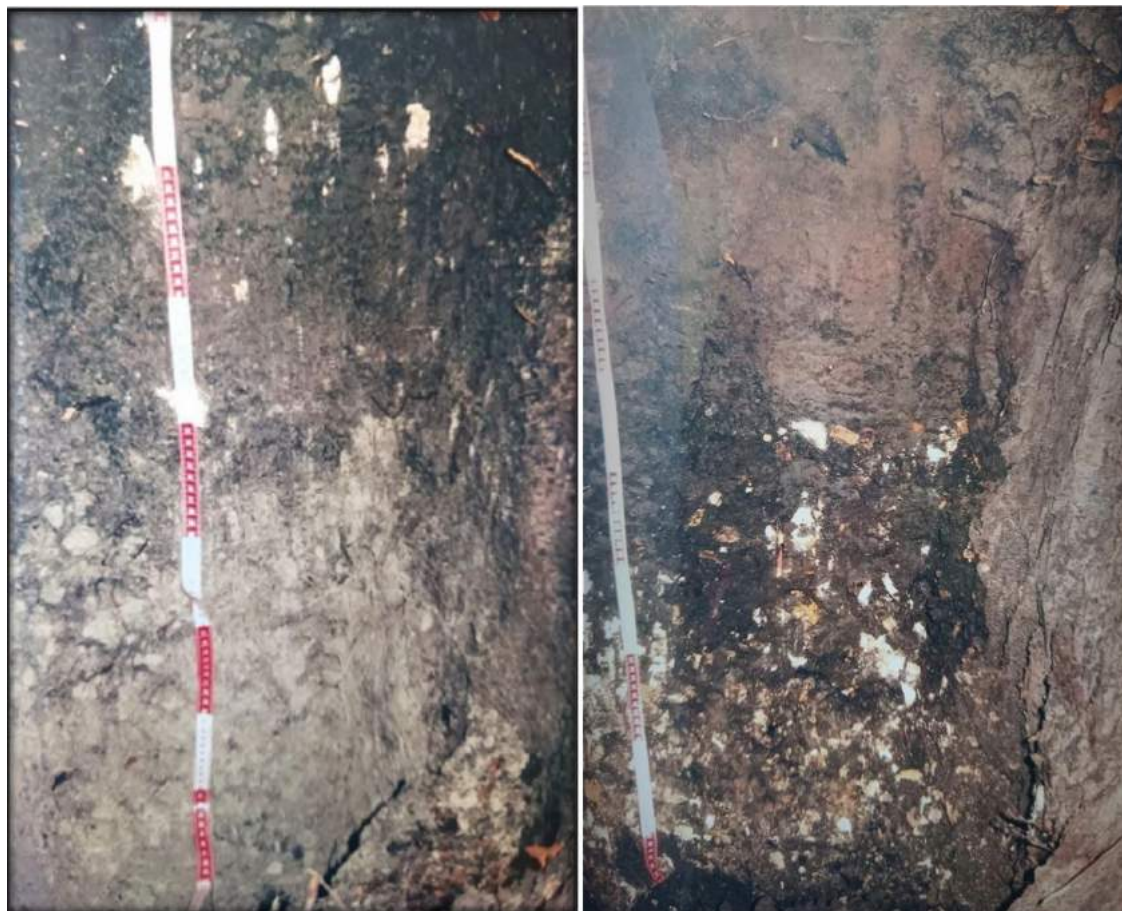

Рис. 4.1 Дерново-карбонатний вилугований середньосуглинковий на мергелях / Дерново-карбонатний вилугований середньосуглинковий на літотамнієвих вапняках

Ґрунт: Дерново-карбонатний вилугований середньосуглинковий на мергелях (пн. експозиція 49°48'48.0"N 24°07'44.7"E).

Н Темно-сірого кольору, свіжий, зернисто-грудкувата структура, ущільнений, 0-17 середньосуглинковий, перехід різкий, рівний за закипанням і зложенням.

Нрк Сірого кольору, рівномірні вкраплення білих плям вапняків, свіжий, щільний, в'язкий, 17-43 грудкувато-горіхувата структура, середньосуглинковий, включення уламків мергелів, перехід поступовий хвилястий.

Рhk Неоднорідного брудно-сірого забарвлення, затіки гумусу, бузструктурний, щільний. 43-71

Рк Порода карбонатна, мергель брудно-сірого кольору.

>71

Ґрунт: Дерново-карбонатний вилугований середньосуглинковий на літотамнієвих вапняках (пн.експозиція 49°48'46.8"N 24°07'44.6"E).

Н Темно-сірого кольору, рідкі білесуваті вкраплення піску, грудкувато-зерниста структура, 2-39 перехід поступовий.

Нрк Сірого кольору, свіжий, щільний, в'язкий, наявні включення вапняків, перехід поступовий, 39-63 затічний.

Phk Брудно-білого кольору, сірі гумусові затіки, безструктурний. 63-90

Рк Ґрунтотворна порода, літотамнієві вапняки. >90

У дерново-карбонатних типових ґрунтів гумусоаккумулятивний горизонт має потужність від 28 до 30 см. Гумусоаккумулятивний горизонт карбонатний, свіжий, має сірий колір, має невиразно-грудкувату структуру, має прямий та різкий перехід. Гумусовий перехідний до породи горизонт є карбонатним, брудно-сірого кольору з білесуватими уламками вапняків, має горіхувато-дрібнопризматичну структуру, є середньосуглинковим та має поступовий перехід. Порода слабогумусована, карбонатна, брудно-сірого кольору, безструктурна, ущільнена. У ґрунтів розміщених на плакорній вершині сформувалась лісова підстилка з потужністю 1-2 см, у ґрунтів, що розміщені на схилах замість лісової підстилки сформувалась дернина потужністю 7-8 см.

Рис. 4.2 Дерново-карбонатний типовий на карбонатних неогенових пісковиках підтелений пісками / Дерново-карбонатний типовий середньосуглинковий ґрунт на мергелях

Ґрунт: Дерново-карбонатний типовий на карбонатних неогенових пісковиках підстелений пісками (плакорна вершина 49°48'44.5"N 24°07'44.8"E)

Нк Сірого кольору, карбонатний, невиразн-грудкувата структура, перехід прямий, різкий.
1-28

Рк(h) Неогенові карбонатні пісковики, тріщинуваті.
29-50

Дк Пісок карбонатний.
50-90

Ґрунт: Дерново-карбонатний типовий середньосуглинковий ґрунт на мергелях (пд. експозиція 49°48'41.8"N 24°07'45.4"E)

Нк Сірого кольору, карбонатний, включення уламків мергелю, грудкувато-горіхувата структура,
7-29 ущільнений, закипання суцільне, бурхливе, перехід хвилястий, поступовий.

Рhk Брудно-сірого кольору, з глибиною світліє, щільний, грубі уламки мергелю, перехід
29-70 поступовий.

Рк Ґрунтотворна порода, мергель.
>70

Всі досліджувані ґрунти за гранулометричним складом є середньосуглинковими, окрім дерново-карбонатних типових, які є легкосуглинковими, що зумовлено їх формуванням на неогенових пісковиках.

ВИСНОВКИ

На основі опрацьованих літературних джерел та власних дослідженнях:

- 1) Було встановлено, що Давидівське пасмо розташоване в межах Розтоцько-Опільської горбогірної області. Геологічна будова пасма складена відкладами крейди, неогену та антропогену. Ґрунотвірні породи представлені крейдою, мергелями, вапняками, глинами, пісковиками, супісками, пісками та суглинками. Рельєф Давидівського пасма-тектонічний уступ з абсолютними висотами 320-400 м., він розчленований річковими долинами та йому притаманна асиметричність схилів. Рослинність на території представлена буком європейським, дубом звичайним, чорною вільхою, ясенем звичайним та різноманітними луками. Клімат Давидівського пасма помірно-континентальний та формується під впливом континентальних повітряних мас та Атлантичного океану.
- 2) Була досліджена г. Жупан. Її абсолютна висота становить 391,3 м, вона розташована на захід від міста Винники. Вона має асиметричну будову. Схили південної та південно-східної експозиції є крутими(55°), а північної та північно-східної експозиції у верхній частині є крутими(60-65°), проте стають пологішими в нижній частині. Рослинність на ній представлена дубом черешчатим, сосною, грабом, кленом та ліщиною.
- 3) Була досліджена г. Лисівка. Її абсолютна висота дорівнює 321 м, вона знаходиться на захід від міста Винники. Вона має асиметричну будову, крутість північних схилів дорівнює 40-45°, а східних та південних 50-60°. На горі поширені буки, сосни та луки.
- 4) На основі досліджень було встановлено, що на горі Жупан поширені дернові та сірі лісові ґрунти, при цьому дернові ґрунти можна поділити на слаборозвинуті, короткопрофільні та карбонатні, а сірі лісові на ясно-сірі лісові та сірі лісові. Дернові ґрунти поширені на верхній частині г. Жупан, а сірі лісові охоплюють середню та нижню частину схилів південної, східної та північної експозиції. Головною особливістю дернових глибоких ґрунтів- потужний гумусовий горизонт, також з їх профілю були повністю вимиті карбонати та їх профіль є добре прогумусованим. Для дерново-

карбонатних ґрунтів характерне закипання з поверхні та пульсаційний режим CaCO_3 , також вони мають легкий гранулометричний склад та мають значні включення піску. Для дерново слаборозвинутих ґрунтів характерна незначна потужність гумусового горизонту. В дернових короткопрофільних ґрунтів дуже мала потужність ґрунтового профілю. Сірий лісовий ґрунт характеризується сірим забарвленням, високим вмістом SiO_2 . Ясно-сірий лісовий ґрунт характеризується білесуватим забарвленням, великою потужністю та щільністю.

- 5) Під час проведення дослідження було визначено, що ґрунтовий покрив на г. Лисівка не такий строкатий як на г. Жупан. На ключовій ділянці було виявлено дерново-карбонатні вилуговані та дерново-карбонатні типові. Дерново-карбонатні типові сформувались на плакорних вершинах та схилах південної, і південно-західної експозиції, а дерново-карбонатні вилуговані на схилах північної, та північно-східної експозиції. Характерною ознакою дерново-карбонатних вилугованих ґрунтів є процес вилуговування карбонатів кальцію з ґрунтового профілю. Дерново-карбонатні типові ґрунти характерні потужнішим ґрунтовим профілем та відсутністю процесів вилуговування.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ:

- 1) Паньків З.П. Генетико-географічна диференціація ґрунтів Давидівського пасма /Збірник наукових праць "Гене́за, географія та екологія ґрунтів", вип. 5, 2015. С. 182-189.
- 2) Ґрунти Львівської області : колективна монографія / за ред. С. П. Позняка. – Львів, ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 424 с. ; 10 ілюстр. стор.
- 3) Долинська М. Львів: простір на тлі мешканців XIII-XIX ст. - *Львів: Видавництво Українського католицького університету*, 2014. - 168 с.
- 4) Геренчук К.І. Природа Львівської області. – *Львів: Вид-во Львів. ун-ту*. 1972. – 149с.
- 5) Горішний П. Байцар А. Рельєф кар'єрів Давидівського пасма (на прикладі Винничківського кар'єру). *Проблеми геоморфології і палеогеографії*. 2023. № 1, С. 210
- 6) Громяк О. Ю. Гриник, Ю. О. Громяк. Структурно-типологічна характеристика соснових лісів Давидівського пасма. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2010. № 20.16. - С. 35-40.
- 7) <https://meteopost.com/weather/climate/>